

جزایر مصنوعی

در حقوق بین‌الملل دریاها
و تأثیر آن بر محیط زیست
مطالعه موردی خلیج فارس)

و لفظ

محمد رضا بنیادی

دانشجوی دکتری حقوق بین‌الملل

وحید قاسمی

وکیل پایه یک دادگستری

مجمع علمی و فرهنگی مجد

سرشناسه: بنایی، محمدرضا
عنوان و نام پدیدآور: جزایر مصنوعی در حقوق بین الملل دریاها و تأثیر آن بر محیط زیست (مطالعه موردی خلیج فارس) / محمدرضا بنایی، وحید قاسمی.

مشخصات نشر: تهران: مجد، ۱۳۹۵.
شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۱۹۳-۷۰۱-۹

وضعیت فهرست نویسی: فیپا
یادداشت: چاپ قبلی: انتشارات اسماعیلیان، ۱۳۹۴.
موضوع: جزایر مصنوعی - خلیج فارس
موضوع: حقوق بین الملل دریاها
شناسه افزوده: غلام قاسمی، وحید
رده بندی کنگره: ۱۳۹۵: ۹۱۹/ف/GB۵۴۵
رده بندی دیسی: ۵۵۱/۴۲۰۹۵۵۷۳۵:
شماره کتبی ملی: ۴۴۰۳۸۵۰

هرگونه تکثیر غیر مجاز از کتاب بدون اجازه پدیدآورنده، یا ناشر خلاف قانون، شرع و اخلاق است.
موارد: تلف را به دفتر مرکزی «مجد» گزارش فرمایید.

جزایر مصنوعی در حقوق بین الملل دریاها و تأثیر آن بر محیط زیست
(مطالعه موردی خلیج فارس)
مؤلفان: بنایی / وحید قاسمی

انتشارات مجد

چاپ اول: ۱۳۹۵
تعداد: ۵۰۰ نسخه
حق چاپ محفوظ و منحصراً مجدد است.
دفتر مرکزی مجد:

تهران، میدان انقلاب، تقاطع خیابان وحید نظری و ۱۲ فروردین، پلاک ۱۰۸
تلفن و دورنگار: ۶۶۴۹۵۰۳۴ - ۶۶۴۱۲۰۷۸ - ۶۶۴۳۳۸۶

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۱۹۳-۷۰۱-۹
ISBN: 978-600-193-701-9

شعبه فروردین: خیابان ۱۲ فروردین، مقابل تعزیرات، پلاک ۲۸۳، طبقه دوم تلفن: ۶۶۴۹۰۹۹۸
شعبه اردیبهشت: خیابان اردیبهشت (منیری جاوید)، تقاطع شهدای ژاندارمری، پلاک ۵۷ تلفن: ۶۶۴۸۶۸۷۴

www.majdlaw.ir
E-mail: majdlaw92@gmail.com

سیستم اشتراک پذیری «مجد»:

ارسال پیامک حاوی نام و نام خانوادگی و شغل (در صورت تمایل) به شماره ۰۲۱۶۶۴۹۰۹۹۸
فصلنامه حقوقی مجد با ارائه مقالات اساتید مبرز حقوق کشور بطور منظم منتشر می شود.

فهرست مطالب

مقدمه	۱۱
فصل اول: جزایر مصنوعی، مفهوم و تاریخچه	۱۵
گفتار اول: مفهوم جزیره و ویژگی های آن در حقوق بین الملل	۱۵
بند اول: مفهوم لغوی جزیره	۱۶
بند دوم: معانی، های جزیره در حقوق بین الملل	۱۷
الف - قطعه ای خشکی باشد	۲۰
ب - آب در طایفه جزیره	۲۴
ج - محاط آب	۲۶
د - بیرون ماندن از آب در زمان مد دریا	۲۷
بند سوم: مفهوم جزیره مصنوعی، د حقوق بین الملل	۳۰
گفتار دوم: تاریخچه جزایر مصنوعی	۳۳
گفتار سوم: وضعیت حقوقی جزایر مصنوعی، ر کنوانسیونهای حقوق دریاها	۳۶
بند اول: کنوانسیون ۱۹۵۸ ژنو	۳۶
بند دوم: کنوانسیون سازمان ملل در مورد حقوق دریا ۱۹۸۲	۳۷
گفتار چهارم: انواع جزایر مصنوعی	۴۱
بند اول: جزایر مصنوعی برای اکتشاف منابع طبیعی	۴۱
بند دوم: جزایر مصنوعی برای اهداف صنعتی	۴۲
بند سوم: جزایر مصنوعی مسکونی و تفریحی	۴۳
بند چهارم: جزایر مصنوعی با اهداف نظامی	۴۴
فصل دوم: رژیم حقوقی حاکم بر جزایر مصنوعی	۴۵
گفتار اول: رژیم حقوقی حاکم بر جزایر مصنوعی در مناطق دریایی	۴۵
بند اول: تأثیر جزایر مصنوعی بر تعیین خط مبدأ	۴۶
بند دوم: جزایر مصنوعی در دریای سرزمینی	۴۷
بند سوم: جزایر مصنوعی در منطقه مجاور (نظارت)	۴۸

۶ □ جزایر مصنوعی در حقوق بین الملل دریاها...

- بند چهارم: جزایر مصنوعی در منطقه انحصاری - اقتصادی ۵۰
- بند پنجم: جزایر مصنوعی در فلات قاره ۵۲
- بند ششم: جزایر مصنوعی در دریای آزاد ۵۴
- ۱- مقاصد صلح آمیز ۵۶
- ۲- توجه مقتضی به منافع دولت های دیگر ۵۷
- ۳- سایر قواعد حقوق بین الملل ۵۸
- گفتار دوم: وضعیت حقوقی جزایر مصنوعی در ارتباط با آزادی های دریای آزاد ۶۰
- بند اول: آزادی کشتیرانی و جزایر مصنوعی ۶۲
- بند دوم: آزادی پرواز بر فراز دریای آزاد و جزایر مصنوعی ۶۴
- بند سوم: آزادی کار گذاشتن کابل و لوله و جزایر مصنوعی ۶۵
- بند چهارم: آزادی ماهیگیری و جزایر مصنوعی ۶۷
- بند پنجم: آزادی تحقیقات علمی و جزایر مصنوعی ۶۸

- فصل سوم: خلیج فارس و ایران ۷۳
- گفتار اول: جزایر طبیعی خلیج فارس ۷۸
- الف - جمهوری اسلامی ایران ۷۸
- ب - بحرین ۷۹
- ج - کویت ۷۹
- د - عمان ۷۹
- ه - قطر ۷۹
- و - عربستان ۷۹
- ی - امارات متحده عربی ۸۰
- گفتار دوم: جزایر مصنوعی خلیج فارس ۸۰
- بند اول: امارات متحده عربی ۸۲
- الف - جزایر نخلی ۸۴
- ۱- نخل جمیرا ۸۵
- ۲- نخل دیره ۸۶
- ۳- نخل جبل علی ۸۷
- ب - جزیره العالم ۸۸

فهرست مطالب □ ۷

بند دوم: قطر.....	۹۱
بند سوم: بحرین.....	۹۲
۱- جزیره امواج.....	۹۳
۲- جزیره ماهی.....	۹۴
بند چهارم: عمان.....	۹۵

فصل چهارم: آثار زیست محیطی ساخت جزایر مصنوعی در خلیج فارس ۹۷

بند اول: تهدید زندگی پرندگان و جانوران.....	۹۹
بند دوم: آلودگی ماهی ها و دریایی.....	۱۰۰
بند سوم: تغییر در جریان طبیعی آب.....	۱۰۳
بند چهارم: حرمان از جانی و منطقه ای.....	۱۰۵
بند پنجم: شوره، و مرگی.....	۱۰۶
بند ششم: افزایش سطح آب.....	۱۰۷
بند هفتم: تغییرات خط ساحلی.....	۱۰۸
بند هشتم: افزایش شاخص رتبه ای اکوا زیست.....	۱۰۹

فصل پنجم: مسئولیت بین المللی دولت ها در قبال آلودگی زیست

محیطی خلیج فارس ناشی از ساخت جزایر مصنوعی.....	۱۱۳
--	-----

گفتار اول: تعهدات بین المللی دولت های سازنده جزایر مصنوعی در قبال

محیط زیست.....	۱۱۷
بند اول: اصل همکاری.....	۱۲۲
بند دوم: اصل جلوگیری.....	۱۲۵
بند سوم: اصل حمایت و حفاظت از محیط زیست.....	۱۲۶
بند چهارم: اصل ارزیابی زیست محیطی.....	۱۲۷
بند پنجم: اصل احتیاطی.....	۱۳۰
بند ششم: اصل الزام به پرداخت غرامت توسط آلوده کننده محیط	
زیست.....	۱۳۳
بند هفتم: اصل مسئولیت مشترک اما متفاوت.....	۱۳۶
بند هشتم: اصل توسعه پایدار.....	۱۳۸

۸ □ جزایر مصنوعی در حقوق بین الملل دریاها...

- گفتار دوم: آثار مسئولیت بین المللی دولت ها ۱۴۳
- بند اول: جبران خسارت ۱۴۳
- الف - اعاده به وضع سابق ۱۴۵
- ب - توقف و عدم تکرار تخلف ۱۴۷
- ج - پرداخت غرامت ۱۴۸
- د - جلب رضایت ۱۴۹
- بند دوم: مفهوم خسارات زیست محیطی ۱۵۰
- بند سوم: شیوه های جبران خسارات زیست محیطی ۱۵۳
- گفتار سو : مسئولیت دولت های حاشیه خلیج فارس براساس کنوانسیون
آرکیت ۱۹۸۲ (راپمی) ۱۵۵
- بند اول: اهداف زیست محیطی دولت های عضو ۱۵۶
- بند دوم: موضوع کنوانسیون کویت در خصوص مسئولیت و جبران
خسارت ۱۵۹
- نتیجه گیری ۱۶۵
- فهرست منابع ۱۶۹

مقدمه

بی‌شک مخاطرات زیست محیطی، همواره دردناک‌ترین صحنه‌های زندگی بشر را بوجود آورده‌اند و تاریخ زندگی بشر مملو از آسیب‌هایی است که خواسته و ناخواسته اندام انسان را محیط زیست وارد کرده است. جامعه‌شناسان اجتماعی، انسان را عامل بروز آسیب‌ها تلقی می‌کنند. در این میان علمای حقوق با درک این موضوع که بسیاری از محیط زیست واقعی تلخ در زندگی بشر می‌باشد، مصلحت را در آن دیده‌اند که برای تعدیل خسارات آن قواعد و مقرراتی را وضع کنند. مسئله‌ای که تا چند قرن پیش همواره با بی‌توجهی جوامع گوناگون مواجه بوده است. در واقع، تنها در دو قرن اخیر بوده است که دولت‌ها به سبب رشد تمدن و مطرح گردیدن لزوم حراست از محیط زیست اطراف بشر علاقه‌ی جذبی بر آن نشان داده‌اند.

یکی از چالش‌های جدیدی که در سالیان اخیر توجه علمای حقوق بین‌الملل محیط زیست را به خود جلب کرده است ساخت جزایر مصنوعی در مناطق مختلف جهان به ویژه خلیج فارس می‌باشد. براساس کنوانسیون «ایمن‌المللی راجع به حقوق دریاها، کلبه‌ی کشورها حق ساخت جزایر مصنوعی و سایر تأسیسات مجاز را در مناطق دریایی تحت صلاحیت خود و دریای آزاد دارند، به شرط آنکه به حقوق کشورهای دیگر خدشه‌ای وارد نسازند. بنابراین، این حق به آنها داده شده است که به ساخت این جزایر یا سایر تأسیسات مصنوعی مبادرت کنند و هیچ خدشه‌ای بر حقوق آنها وارد نیست.

یکی از موانع بر سر راه ساخت جزایر مصنوعی رعایت قواعد زیست محیطی و جلوگیری از آلودگی‌های ناشی از آن می‌باشد. در کنوانسیون ۱۹۸۲ حقوق

دریاهای، بر لزوم توجه به محیط زیست دریا در ساخت جزایر مصنوعی توجه ویژه ای شده است؛ به گونه ای که شرط لازم برای ساخت این جزایر عدم آسیب به محیط زیست و منابع زنده و غیرزنده موجود در بستر و زیربستر دریاهای ذکر شده است. زیرا دولتها براساس ماده ۲۳۵ کنوانسیون ۱۹۸۲ دریاهای، در مورد حمایت و حفاظت از محیط زیست دریا مسئول هستند. مشکلات زیست محیطی ناشی از ایجاد چنین جزایری می تواند به گونه های مختلف گیاهی و جانوری آسیب وارد کرده و همچنین باعث ایجاد آلودگی شود.

منطقه ای مورد بحث در این نوشتار خلیج فارس و جزایر مصنوعی آن می باشد. همانند بر که می دانیم خلیج فارس دریایی نیمه بسته است و در منطقه ای گرمسیر واقع شده است. تنوع زیستی در خلیج فارس بسیار پایین است و این امر آسیب سه ادات موجوداتی که در این خلیج زندگی می کنند نسبت به تغییرات محیطی بسیار شکننده باشند و با تغییرات آب و هوایی و مواد آلوده کننده، از بین بروند. همچنین خلیج فارس از زیستگاه های مهم مرجان های دریایی می باشد.

اما از آنجایی که آلودگی آب از جمله خلیج فارس، بخش چشمگیری از بحران آلودگی محیط زیست را تشکیل می دهد و کشورهای اطراف خلیج فارس تلاش می کنند سرزمین های جدیدی را برای فعالیتهای اقتصادی، توریستی و تجاری برپا کنند می بایست در ساخت این جزایر مسائل زیست محیطی مورد توجه قرار گیرد، زیرا نابودی محیط زیست یکی از مهم ترین نگرانی های انسان ها است که در صورت نادیده گرفتن مسائل زیست محیطی خدمات جبران ناپذیری بر خلیج فارس وارد خواهد شد.

از جمله تلاش های سیاسی و حقوقی که در مورد محیط زیست خلیج فارس صورت گرفته است تدوین و تصویب کنوانسیون منطقه ای کویت می باشد که پس از آن که خلیج فارس به عنوان یک منطقه ای ویژه در برنامه محیط زیست ملل متحد اعلام شد، به ابتکار دولت های منطقه کنفرانسی از سوی مدیر اجرایی یونپ در زمینه ی محافظت و توسعه ی محیط زیست دریایی و نواحی

ساحلی در کویت برگزار شد. نتیجه‌ی این کنفرانس، تدوین کنوانسیون منطقه-ای کویت (راپمی)^۱ برای همکاری در زمینه‌ی پاسداری از محیط زیست دریایی در برابر آلودگی و نیز پروتکل همکاری درباره‌ی مبارزه با آلودگی دریا به مواد نفتی و دیگر مواد زیان آور در ۲۳ آوریل ۱۹۷۸ بود. این کنوانسیون، هرگونه اقدامی را منوط به رعایت اصول زیست محیطی کرده است و در صورت عدم رعایت، مسئول زیست محیطی کشورهای عضو موظف به پرداخت خسارت می-باشند.

به طور کلی، در این نوشتار، حقوق حاکم بر ساخت جزایر مصنوعی در حقوق بین‌الملل دریاهای مورد بررسی قرار گرفته است و پس از شناخت اجمالی نسبت به قواعد "ترقی" و "لغول" در این زمینه به صورت موردی به جزایر مصنوعی واقع در حوض فارس پرداخته شده است. در نهایت نیز پس از بررسی آثار زیست محیطی این جزایر بر خلیج فارس، تعهدات بین‌المللی دولت‌های سازنده و مسوولیت بین‌المللی آنها در بحال آلودگی‌های ناشی از ساخت و نگهداری این جزایر مورد بررسی قرار گرفته است.

در اینجا بر خود لازم می‌دانم از مجمع علمی و فرهنگی مجد، مدیر محترم جناب آقای دکتر سید عباس حسینی‌نیک و سایر همکاران محترم ایشان که با جدیت، موجبات چاپ و انتشار این کتاب را فراهم ساختند، صمیمانه سپاس-گزاری نمایم.

محمدرضا بنیاد